

2.

Antikçağ Yunan felsefesinin en önemli inceleme konuları olan varlık ve bilgi problemleri, her filozofta birlikte ele alınmıştır. Eski Yunan filozofları en fazla varlık ve bilgi felsefeleriyle ilgilenmişlerdir. Bunlardan başka disiplinlerin sorunlarına yanıt ararken bile varlık ve bilgi felsefesini hesaba katmışlardır. Bu tür çalışmaların ana ıralayıcısı, bildiğimizin hep bir varolan olduğu kabulüdür. Bu nedenle varolanın neliğinin ve yapısı ile türlerinin ele alınması demek, aslında neleri bilebileceğimizin ortaya konması demektir. Bu çalışmanın amacı, bu iki disipline ait sorunların Antikçağ Yunan filozoflarında geçirdiği serüveni ve varlık felsefesi sorunları ile bilgi felsefesi sorunlarının aslında birlikte ele alınması gereğini ortaya koymaktır.

Antikçağ Yunan felsefesine genel olarak bakıldığında, felsefenin pekçok disiplininin bu çağda farklı zamanlarda ağırlıklı olarak ele alındığı görülür. Ama bu disiplinlerin hangisine bakılırsa bakılsın hemen hepsinde bir dayanak olarak kullanılan varlık ve bilgi felsefesi görülür. Felsefe tarihinde en fazla ele alınan sorunlar, adı geçen iki disipline ait sorunlardır: örneğin doğa filozofları ilk maddenin ne olduğunu sorup, buna yanıt ararken amaçları, bir yandan bu ilk maddenin ne olduğunu kavramak, diğer yandan bu kavrayıştan yola çıkarak evrene ait en tümel bilgiyi, yani “gözle görülen varlıkların meydana getirdiği çokluğun gerisinde gizli olan birliği, görünüşün arkasındaki gerçekliği” elde etmektir.

Başka bir örnek, sofistlerin insana ilişkin görüşlerini dayandırdıkları “bilginin kaynağı”, “doğruluğun ölçütü” gibi sorunlarla ilgilenen bilgi felsefesinden verilebilir. Antikçağ döneminde en önemli sorunların ele alındığı varlık felsefesine ait görünüşler ve bunların oluşturduğu çokluk ile bunların ardında yattığı düşünülen asıl gerçeklik ya da birlik türünden sorunlar, aslında aynı zamanda bilgi felsefesine ait sorunlardır. Varlık felsefesi sorunları olarak görülen görünüşler ve gerçeklik (madde-biçim) sorunu nasıl oluyor da aynı zamanda bilgi felsefesinin de sorunu haline gelebiliyor?

Burada ele alınan Antikçağ filozofları görünüş-gerçeklik

(madde-biçim) ikiliği bağlamında, bazen görünüşleri, bazen gerçeklikleri, (Cevizci, Ahmet. *İlkçağ Felsefesi Tarihi*. Asa Kitabevi, Bursa, 2001, s.3.) bazen ikisinin birden ele alarak, bazen de bu ikiliği aşmaya çalışarak bilgi felsefesi sorunlarını çözmeye çalışmışlardır. Varlık ve bilgi felsefesi sorunlarının nasıl bir arada ele alındığını serimlemek bu yazının amacıdır. Antikçağ Yunan Felsefesinin önemli iki inceleme konusu vardır demiştik. Bunlar, varlık ve bilgi problemleriydi. Varolanların tümünün kendisinden meydana geldiği ilk maddenin ya da *arkhenin* neliğiyle ilgili araştırmalar varlık problemiyle ilgili olanlarıdır.